

Optimisme overhe

Boeren staan meer dan ooit in de belangstelling en niet altijd positief. Toch zijn jonge boeren bijzonder gedreven. Ze krijgen energie van ondernemen, van buiten zijn, van de afwisseling. Ze produceren voedsel. Hoe essentieel en betekenisvol wil je het hebben?

TEKST TIJMEN VAN ZESSEN

Waar komt de energie vandaan om boer te willen worden? Boeren lijken in de beeldvorming soms natuurbarbaren die de biodiversiteit bedreigen, stikstof uitstoten en broeikasgas (CO₂ en methaan). Dan slurpen ze ook nog eens miljarden aan EU-subsidies op en produceren ze voor het leeuwendeel voor de export.

En toch zijn er genoeg verhalen bekend van jonge mensen die graag een boerenbedrijf willen runnen. Veeteelt laat in deze kerstspecial enkele aan het woord. Sommigen van hen zijn niet eens op een boerderij geboren. Wat zijn hun drijfveren? Lianne Veenstra is als agrocoach betrokken bij de voorbereiding van bedrijfsovernames. Ze spreekt veel jonge mensen die vol overtuiging kiezen voor het boerenbestaan. 'Over het algemeen overheerst het optimis-

me onder jonge boeren. De passie voor het vak zit er al van jongs af aan in. Buiten zijn, zelf keuzes maken, ondernemerschap, dat voelt als vrijheid. Bezig zijn met levende have en natuur, dat geeft energie.'

Meer diversiteit

Al zijn er mensen met kritiek op de sector, een land zonder boeren is onwaarschijnlijk. Volgens Veenstra zien jonge melkveehouders de functie van boer zijn wel steeds breder dan alleen het produceren van dierlijk eiwit. Ze voelen zich ook landschapsbeheerder en weten mee te gaan in nieuwe ontwikkelingen. Ze zijn flexibel en pakken kansen met bijvoorbeeld speciale melkstromen, agrarisch natuurbeheer of het produceren van hernieuwbare energie. 'Er ontstaat meer diversiteit onder jonge boeren. Twintig jaar

erst bij jonge boeren

geleden was het meer een pot nat: zo moet het. De jonge boeren van nu vinden het interessant om in nieuwe verdienmodellen te stappen.'

Het is een bekend geluid voor Jan Bloemert, manager veehouderijbedrijven van Aeres Farms en docent aan Aeres Hogeschool in Dronten. Hij merkt dat studenten in vergelijking met tien jaar geleden meer open staan voor multifunctionele landbouw. 'Er is zelfs een aparte module voor opgezet. Eerst doen studenten er wat lacherig over, maar ze ontwikkelen wel een mening', merkt Bloemert. Aan het eind van de opleiding maken de veehouderijstudenten een bedrijfsovernameplan. Ze zijn zich dan meer bewust van welke strategie verstandig is en weten volgens Bloemert echt wel waar ze op moeten letten in de hedendaagse samenleving. 'Een productie van 12.000 liter melk per koe is niet per definitie interessant. Economisch niet, maar het past ook niet altijd bij de omgeving. Jonge boeren kiezen bewuster voor wel of geen weidegang, voor een productie die optimaal is. Soms combineren ze hun bedrijf met natuurbeheer, een zorgtak of met huisverkoop.'

Monteur, veearts en ondernemer

Marije Klever is ook enthousiast over nieuwe kansen en verdienmodellen voor jonge boeren. Maar de NAJK-bestuurder is tegelijkertijd kritisch; natuurbe-

heer of speciale melkstromen moeten niet noodzakelijk zijn. 'Als je goed boert, kan het niet zo zijn dat je de rekeningen niet kunt betalen. Met melken moet een jonge boer zijn brood kunnen verdienen en daar zit wel een punt van zorg. Daarom blijft de focus op kostprijs van belang en is het gezond om kleine stappen te zetten in schaalgrootte. En dan kan het nog een prima keuze zijn om zestig koeien te melken met een tak ernaast. Laat degene die daarvoor kansen ziet, ze vooral pakken. Maar dat moet geen keurslijf worden.'

Klever is zelf melkveehoudster op een bedrijf in De Meern. Ze weet dat jonge boeren energie krijgen van de afwisseling in het vak: 'Het ene moment ben je veearts, dan weer onderhoudsmonteur of ondernemer. En lukt het je om goed gras te oogsten en je koeien gezond te houden, dan geeft dat voldoening. Aan een boerenbedrijf kun je je eigen draai geven, zie het als het spelen van een spel.'

De drijfveer voor een boerenbestaan komt volgens Klever uit het kunnen voortbouwen op een stuk levenswerk dat al generaties bestaat. Je bent ermee opgegroeid en mee verweven. Boer dat word je niet, dat ben je. 'Ik heb klasgenoten op de has zien zoeken naar een manier om betekenisvol te zijn met hun werk. Dat heb ik nooit ervaren, wij produceren voedsel, hoe essentieel wil je het hebben?'

Klever maait het gras weg voor de voeten van Marijn Dekkers, sectorspecialist melkveehouderij voor Rabobank. Ook hij wijst op het elementaire belang van voedselproductie. 'Het is een primaire levensbehoefte, de basis voor ons bestaan. Dat geeft boeren de overtuiging dat ze in de basis een heel belangrijke taak hebben.'

Wendbaar en breed georiënteerd

Rabobank geeft jonge boeren al een aantal jaar de mogelijkheid om zich persoonlijk te ontwikkelen in het Rabo Opvolgers Perspectief, een training die hen uitdaagt om met leeftijdsgenoten te sparren over strategie. Om even niet bezig te zijn met koeien melken, maar met vragen als: waar wil ik nu eigenlijk naartoe? Dekkers merkt, net als Jan Bloemert van Aeres Hogeschool Dronten, dat jongeren nu meer openstaan voor nieuwe concepten dan tien jaar geleden. 'Jonge boeren zijn breder georiënteerd, hebben oog voor wat er leeft in de maatschappij en zijn wendbaar om die nieuwe wensen te implementeren in hun bedrijf.'

In de sector ontstaan steeds meer concepten met toegevoegde waarde. In het groot met weidemelk en keurmerken als Beter Leven en PlanetProof, maar ook via korte ketens als Boeren van Amstel en recent de Duinboeren.

Het zijn mooie initiatieven, maar Dekkers wijst er wel op dat niet alle melk in Nederland en Vlaanderen in korte ketens verwerkt kan worden. Daarom is hij net als Klever ook gespitst op de kostprijs. 'Ik denk dat de hoge kostprijs als gevolg van regelgeving en milieudruk de grootste bedreiging is voor de Nederlandse melkveehouderij', zegt Dekkers. Zelfs de opmars van zuivel- en vleesvervangers hoeft voor jonge veehouders geen reden te zijn om te twijfelen aan hun beroepskeuze. 'Plantaardig eiwit maakt zeker een opmars, maar het is wereldwijd maar een fractie van het eiwit aanbod. De wereldbevolking groeit nog altijd harder dan het aantal mensen dat kiest voor zuivel- of vleesvervangers.' De vraag naar dierlijk eiwit blijft volgens Dekkers, maar hij drukt jonge boeren op het hart er wel naar te streven om de beste te zijn in dierwelzijn en milieudruk. Want daar word je steeds meer op afgerekend.

Multifunctionele boer is positiever

Veranderingen in de samenleving zijn bekend terrein voor Han Wiskerke, hoogleraar rurale sociologie aan de Wageningen Universiteit. Hij legt uit dat de samenstelling van de bevolking op het platteland zelf ook verandert. 'Lange tijd was de landbouw dominant op het platteland. De laatste jaren trekken steeds meer mensen van de stad naar het buitenge-

Andries Visser: 'Nieuwkomers zijn sterk gemotiveerd om gezond en duurzaam voedsel te produceren'

Jonge mensen zonder boerenachtergrond die graag boer willen worden. Daarvoor is drie jaar geleden het Europese project Newbie gestart. Het richt zich op het wegnemen van belemmeringen als toegang tot land, kapitaal en kennis. En het inventariseert voor nieuwkomers welke verdienmodellen aantrekkelijk zijn. Andries Visser is als onderzoeker voor Wageningen Research betrokken bij het project. 'Het is een initiatief van de Europese Commissie, omdat er een tekort is aan opvolgers voor boerenbedrijven. We vormen

een thematisch netwerk met ruim 120 bedrijven waar nieuwkomers succesvol zijn gestart.' Visser merkt dat nieuwkomers sterk gemotiveerd zijn om gezond en duurzaam voedsel te produceren. 'Ze zijn betrokken bij het milieu en beginnen vaak kleinschalig in korte ketens met toegevoegde waarde. Enerzijds omdat de grond in Nederland te duur is voor een groot-schalige start vanuit het niets, maar ook omdat ze vaak niet in bulkproductie geloven.' Van elkaar leren staat centraal in het netwerk. 'Er zijn altijd ondernemers die slimme dingen

doen. Dat maken we met Newbie toegankelijk. Zo zijn er grondfondsen voor het financieren van land, maar je kunt ook aan crowdfunding of crowdsourcing denken. Investeerders stappen in jouw plan, omdat je bijvoorbeeld de focus legt op kringlooplandbouw.' In Schotland kunnen boeren kapitaal opbouwen door tien jaar op een boerderij van de overheid te werken. Daarna gaan ze zelfstandig elders aan de slag. [Op de website **newbie-academy.eu** staan video's van deze bedrijven](https://www.newbie-academy.eu)

bied. Zij stellen andere eisen aan de landbouw dan de traditionele bewoners.' Die inmenging wordt niet door iedere boer op prijs gesteld, maar de groep die kansen ziet om de bedrijfsvoering te verbreden, is volgens Wiskerke wel optimistischer over de toekomst. 'Uit onderzoek blijkt dat multifunctionele boeren een overwegend positief toekomstbeeld hebben. Ze hebben meer vertrouwen in de toekomst dan de groep boeren die vooral concurreert op kostprijs.' Wiskerke wijst erop dat er onder jonge boeren ook veel diversiteit bestaat. Niet iedereen staat te juichen bij veranderingen in de landbouw. 'Voor een jonge boer is het gezin waarin hij geboren is, van invloed op zijn visie op de toekomst, maar ook opleiding en werkervaring van hemzelf en zijn eventuele partner. Dat kwam in ons onderzoek duidelijk naar voren.'

Boer zoekt Boer

De plek waar je geboren bent, is überhaupt zeer bepalend voor de mogelijkheden die je hebt. Als je wieg niet op een boerderij staat, dan valt het niet mee om als boer aan de bak te komen. Het platform Boer zoekt Boer biedt ambitieuze jongeren de kans om hun wens om te boeren te vervullen.

Het initiatief van NAJK, Flynth, Rabobank en agrocoach Lianne Veenstra bestaat sinds 2011. Het brengt boeren zonder opvolger en opvolgers zonder boerderij op elkaars pad. 'Wij maken ons zorgen over het aantal jonge boeren', legt Marije Klever uit. In Nederland is 3,9 procent van de boeren jonger dan 35 jaar. Dit is lager dan het gemiddelde in Europa (5,3%). 'De sector krimpt. En dat heeft gevolgen voor bijvoorbeeld onderwijsinstellingen als Wageningen Universiteit en de Hogeschool in Dronten. Er zijn voldoende schouders nodig om die systemen te dragen.' Op dit moment staan er 70 overdragers en 390 opvolgers geregistreerd in het platform Boer zoekt Boer. NAJK weet niet hoeveel succesvolle overnames er de afgelopen negen jaar zijn geweest.

De urgentie om nieuwkomers in de agrarische sector een kans te geven is zo sterk dat er een groot Europees project voor is opgezet (zie kader). NAJK zit in de stuurgroep van dit project. Verder werkt het aan een bedrijfsovernameloket om jonge boeren te helpen bij de bedrijfsovername.

De mooiste job van de wereld

Het plan voor een bedrijfsovernameloket is afgekeken bij de Vlaamse evenknie van NAJK, de Groene Kring. Voorzitter Bram Van Hecke merkt ook in Vlaanderen veel optimisme onder jonge boeren. 'Ze vinden het boerenvak de mooiste job van de wereld. Er zit bij jonge boeren een sterke gebetenheid om er iets van te maken. Natuurlijk zijn er veel regels, maar die passie kun je er niet uit halen.'

Boerenbloed kruipt waar het niet gaan kan, zegt Van Hecke. Kinderen lopen vaak al mee op het bedrijf vanaf het moment dat ze kunnen lopen. 'Dan gooi je niet zomaar de handdoek in de ring als de regels je niet bevallen. Jonge boeren zijn trots op een gezond product als melk. Daar dragen ze graag hun steentje aan bij.'

ROEL VAN BUUREN

34

'We zaten viereenhalf jaar in onzekerheid. Maar het werken met koeien en in de natuur en de goede resultaten gaven ons energie om door te gaan'

BJORN VERSTRAETE

56

'Mijn ouders verklaarden mij voor zot, maar ik heb er nooit aan getwijfeld. Meeleven met de natuur, de vogels horen fluiten, ik word er vrolijk van'

EMIEL ENNEMAN

74

'Ik zie boeren als a way of life, met de seizoenen mee en dicht bij je gezin. Als we er straks wonen, zie ik mijn kinderen vaker dan iemand met een baan'